

Oponentský posudek bakalářské práce

Matěj Hříb: *Fotografie, text a jejich vztah k realitě v raném myšlení Rolanda Barthesa*

Bakalářská práce Matěje Hříba *Fotografie, text a jejich vztah k realitě v raném myšlení Rolanda Barthesa* nabízí kritickou interpretaci Barthesovy sémiologie jeho strukturalistického období, tj. zejména 60. let dvacátého století. Ačkoli autora práce zajímá především otázka vztahu znaku k realitě, přičemž v tomto ohledu sehrává u Barthesa zásadní roli problematika fotografie, nejedná se o pouhý tematický výsek z Barthesova myšlení zvoleného období, ale spíše o prizma, kterým autor nahlíží základní konceptuální výstavbu Barthesovy sémiologie: povaha fotografického znaku coby krajního případu znakovosti totiž klade otázku po povaze znaku vůbec a vyžaduje tudíž promyšlení samotných základů Barthesova uvažování o znakovosti.

Práce je rozdělena do tří hlavních částí. První je věnována představení strukturalistického pojetí znaku a myšlenky projektu sémiologie, obecné teorie znaku. Autor přehledně resumuje základní myšlenky Saussurova *Kurzu obecné lingvistiky*, hlavního zdroje inspirace Barthesových sémiologických úvah, a navazuje představením stěžejních momentů jeho *Základů sémiologie*. Ve druhé části jsou představeny Barthesovy úvahy o fotografii (ze zvoleného období), přičemž autor ukazuje, že pro Barthesa se jednalo o krajní případ znakovosti, u nějž strukturalistický přístup naráží na své hranice a nedokáže si s ním poradit. Autor přesvědčivě dokládá, že Barthes vyzdvihoval analogový charakter fotografie oproti „digitální“ povaze znaku ve strukturalistickém pojetí, pro nějž byl předobrazem znak jazykový. Třetí část pak nabízí vlastně jen doložení postřehů o znakovosti z kapitoly předcházející na případu strukturalistické analýzy vyprávění. Autor ukazuje, že ani Barthesem popsáný „efekt reálného“ se nepřibližuje přímému vztahu mezi znakem a jeho referentem, který nabízí fotografie, a lze jej tedy analyzovat pomocí strukturalistických principů: nadbytečné popisné pasáže v realistické literatuře nelze považovat za ustavení přímého referenčního vztahu mezi znakem a referentem, ale za znaky konotující ideu „Reálného“.

Celkově působí práce jako promyšleně rozvržený a pečlivě zpracovaný příspěvek k odborné rozpravě na zvolené téma. Zejména bych chtěl vyzdvihnout, že práce je psaná velice čtivým stylem: výklad je dostatečně přehledný, vývoj jednotlivých argumentů a jejich provázanost lze dobře sledovat. Autor prokazuje dostatečnou kontrolu nad rozvíjením úvahy i nad literaturou, o níž se opírá. Za přednost práce lze bezpochyby považovat, že se podařilo udržet jednotící tematickou linii textu a celek tak působí organickým dojmem. Práce je psána kultivovaným jazykem bez větších stylistických chyb.

Z formálního hlediska pak práce neobsahuje závažnější nedostatky ani v dodržování citační normy, ani pokud jde o gramatickou a stylistickou stránku.

Pokud bych měl poukázat na některá slabší místa práce či potenciál k dalšímu rozvinutí, zmínil bych se o někdy snad až příliš smířlivém, nepolemickém tónu, v němž jsou předkládány Barthesovy myšlenky. Netvrdím, že autor nepoukazuje na problematičnost mnoha Barthesových závěrů (jak v případě absence jasnějšího vymezení reality coby pole reference, tak i v případě pojmu efektu reálného poukazuje autor pomocí sekundární literatury na omezení Barthesových úvah), ale zejména vztah mezi systémem (kódem), promluvou a žitou zkušeností by si zasluhoval přísnější zhodnocení (Jak se ustavuje a vyvíjí znakový systém? V běžné promluvě nedenotují přímo věci nabízející se ve zkušenosti? Promluva

zpětně neovlivňuje systém?). Dále je poněkud zarážející, že v práci, která by měla sledovat estetické implikace Barthesova myšlení, zůstávají bez dalšího promyšlení a zhodnocení Bathesovy komentáře k využívání efektu reálného v literatuře. Barthes hovoří o omezování estetického imperativu „krásného popisu“ realistickými imperativy. Jakou povahu pak má celková hodnota díla a jak k ní přispívají tyto odlišné imperativy? Čemu slouží efekt reálného v literárním *uměleckém* díle? Právě v oddílu věnovanému efektu reálného se asi nejcitelněji projevuje absence esteticky relevantních vyvození z doposud nashromážděného materiálu: práce tak nabízí spíše jen podklady k domýšlení z hlediska estetiky zajímavých důsledků Barthesova myšlení. Nicméně, tyto výhrady jsou bohatě vyváženy výše uvedenými klady práce.

S ohledem na uvedené poznámky navrhuji bakalářskou práci Matěje Hříba *Fotografie, text a jejich vztah k realitě v raném myšlení Rolanda Barthesa* k obhajobě a navrhuji ji klasifikovat jako **výbornou**.

Štěpán Kubalík